

Bonte Vliegenvangers in de provincie Groningen in 2006

Vorig jaar werd voor het eerst door Avifauna Groningen het project Vogel van het Jaar gehouden. De Bonte Vliegenvanger *Ficedula hypoleuca* stond tijdens dit project als soort centraal. Tientallen mensen hebben aan het project meegewerkt en meer dan tweehonderd waarnemingen van Bonte Vliegenvangers werden doorgegeven, het merendeel hiervan betrof broedgevallen.

Op 14 april kwam de eerste waarneming binnen. Guido Meeuwissen meldde twee mogelijke broedgevallen in het Kloosterbos bij Ter Apel. Vanaf dat moment kwamen bijna dagelijks nieuwe meldingen binnen, waarvan nog een flink deel van Guido. Op 14 juli kwam de melding van het laatste broedgeval binnen. Alco van Klinken had toen nog een broedgeval aan de Hesselinklaan bij Westerbroek. Vanaf 19 april werden ook de eerste doortrekkers gemeld, de meeste uit de kustgebieden.

Broedvogels

Zoals verwacht werden de meeste broedvogels gemeld uit de meer besloten delen van de provincie: Westerwolde, het Gorecht en het Zuidelijk Westerkwartier.

Vooraf in tuinen met nestkasten komen veel Bonte Vliegenvangers tot broeden. De tuinen in Groningen, Haren en Glimmen zijn daarbij favoriet. In meer 'natuurlijke' gebieden, zoals de bossen van Westerwolde (Ter Apel en Sellingen), broeden de vogels ook in natuurlijke nestholten.

Aantallen

Het totaal aantal gemelde broedparen is 194. De meeste vogels zijn gemeld als mogelijke broedvogel in geschikte broedbiotopen binnen de datumgrenzen zoals deze zijn vastgesteld door SOVON (eind april tot half

juni). Buiten deze datumgrenzen zijn 44 meldingen ontvangen, 11 daarvan zijn als zeker gemeld en 33 als mogelijk. Deze 33 vogels zijn vaak zingend aangetroffen in geschikt broedbiotoop. Het is aannemelijk dat een groot deel van deze vogels broedvogel is in de provincie. De meeste meldingen betroffen (zingende) mannetjes, soms paartjes. In Nederland komt de bruingrijze variant het meest voor. Tijdens het onderzoek zijn onder de broedvogels 12 donkere mannetjes gevonden, zo'n 6 procent van het totale aantal mannetjes.

In de provincie zijn dus 161-194 broedparen vastgesteld in 2006.

Broedplaatsen en broedsucces

Van 137 paren is de nestplaats opgegeven. Hiervan broedden er maar liefst 129 (94%) in een nestkast. Acht paar (6%) broedde in natuurlijke nestholten. De Bonte Vliegenvanger is dus een echte nestkastenbroeder. Opvallend was verder dat waarnemers meldden geen Bonte Vliegenvangers aan-

Bonte Vliegenvanger
Lauwersoog – 23 april 2006

getroffen te hebben in biotopen die juist bij uitstek geschikt leken voor Bonte Vliegenvangers. Het ontbreken van nestkasten in deze biotopen was hiervan waarschijnlijk (mede) de oorzaak.

Alle waarnemers hebben het biotooptype opgegeven. De verdeling in categorieën ziet er als volgt uit:

Bos (meest gemengd)	33
Boomgaard	4
Moerasbos	1
Bossages en singels	11
Landgoed	8
Parken	9
Begraafplaatsen	2
Villatuinen en grote tuinen	40
Tuinen (algemeen, dorp, boerderij)	78
Diversen (camping, volkstuintjes, kwekerij)	8

De biotopen kunnen ook opgedeeld worden in drie grovere categorieën: bos 34, kleinschalige open gebieden met opgaande beplanting 42 en tuinen 118. Dan blijkt pas hoezeer de Bonte Vliegenvanger een tuinvoegel is. Tuinen met nestkasten zijn essentieel voor onze vogels. Hier ligt dus duidelijk een verantwoordelijkheid voor 'de mens'.

Helaas zijn er weinig vervolgwarnemingen binnengekomen. Slechts van één broedgeval is gemeld dat er twee jongen waren. Hoe succesvol de Bonte Vliegen dit jaar waren is dus helaas niet te zeggen.

Een vergelijking met eerdere inventarisaties

In 1937 broedde de Bonte Vliegenvanger voor het eerst in de provincie (Boekema et al 1983). De soort werd daarna steeds algemener met aan het begin van de jaren tachtig zo'n 140 paar en begin jaren negentig minstens 370 paar (van den Brink et al 1992). Tijdens het laatste Atlasproject in 1998-2000 werden slechts rond de honderd paar geteld (Boele 2002). Er zijn aanwijzingen (van de Dienst Milieu van de provincie) dat dit laatste getal aan de lage kant zou zijn. Het is dan ook opvallend dat er in 2006 bijna 200 paar zijn gemeld.

Maar hoe betrouwbaar is dit getal? Zoals eerder gezegd is de broedzekerheid van de meeste meldingen groot. De dekking van de provincie berust echter voor een belangrijk deel op toeval. Veel meldingen komen bijvoorbeeld van een klein aantal zeer actieve vogelaars. Er is bovendien geen actie ondernomen om de 'witte gebieden' geteld te krijgen. De verspreidingskaart van het Atlasproject geeft dan ook een duidelijk ruimere verspreiding weer in de provincie Groningen. In de gebieden waar onze tellers actief waren, zijn echter veel meer Bonte Vliegenvangers vastgesteld dan ten tijde van het Atlasproject. Het is aannemelijk dat buiten de goed onderzochte gebieden nog Bonte Vliegenvangers broeden en de provincie dus onderteld is. Tweehonderd broedparen is dus een minimum. Misschien kunnen we zelfs voorzichtig concluderen dat het wel goed gaat met de Bonte Vliegenvanger. In figuur 1 is de verspreiding van de Bonte Vliegenvanger in de provincie weergegeven. De stippen langs de kust en op Rottum betreffen allen doortrekkers. De rest betreft vrijwel allemaal broedvogels.

De Bonte Vliegenvanger en het klimaat

Uit onderzoek is gebleken dat er na een warme maart- en aprilmaand minder nestplaatsen worden bezet. Maart 2006 was een uitgesproken koude maand. Enkele BMP-tellers konden ons meedelen dat ze meer vogels in hun gebied hadden dan in andere jaren. Dit zou erop kunnen duiden dat 2006 misschien een goed Bonte Vliegenvangerjaar was. Wellicht dat onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen hierover later uitsluitel zouden kunnen geven.

Trekvogels

Er zijn slechts 18 waarnemingen van vogels op trek binnengekomen. In totaal ging het daarbij om 27 exemplaren. De eerste vogel werd waargenomen op 14 april, de laatste op 16 september. Deze waarnemingen komen vrijwel allemaal uit de kustgebieden. Een erg leuke waarneming was er op 7 mei in de Eemshaven. Een donkere Bonte Vliegenvanger liet zich toen goed bekijken, samen met

een licht mannetje Bonte Vliegenvanger,
 een Grauwe Vliegenvanger *Muscicapa striata*
 en een Kleine Vliegenvanger *F. parva*.

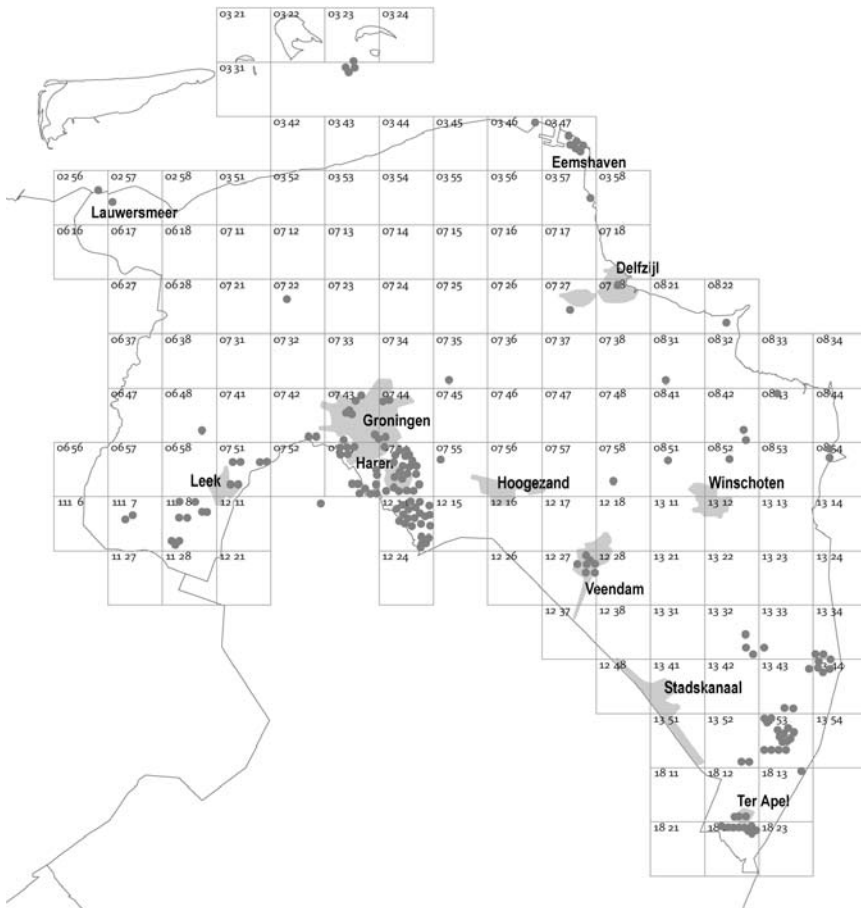
Literatuur

- Boekema, E. J., P. Glas en J.B. Hulscher 1983.
De vogels van de provincie Groningen.
- Boele, A. 2002. Bonte Vliegenvanger *Ficedula hypoleuca*. pp 410-411 in: SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Leiden.
- van den Brink, H., J. Furda, J. van Klinken & K. van Scharenburg 1992. *Vogelatlas van Groningen. Groningen.*

Dankwoord

De werkgroep Vogel van het Jaar wil een ieder bedanken die de moeite heeft genomen waarnemingen te verzamelen en door te geven. Daarbij moeten speciaal genoemd worden Guido Meeuwissen, Nico de Vries en Ronald Nuiver, die elk voor tientallen waarnemingen hebben gezorgd.

De Werkgroep Vogel van het Jaar:
 Aart van der Spoel
 Henk de Lange
 Martijn Bakker
 Ronald Nuiver

Figuur 1. Verspreiding van de Bonte Vliegenvanger in de provincie Groningen in 2006